

Powstanie warszawskie – jakie miejsce zajmuje w świadomości Polaków po 80 latach?

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Temat powstania warszawskiego w naszych badaniach poruszamy zwykle przy okazji kolejnych okrągłych rocznic tego wydarzenia. W tym roku obchodzimy właśnie taką, bo osiemdziesiątą rocznicę jego wybuchu.

Jak więc Polacy oceniają powstanie w roku 2024? Czy o nim pamiętają?

W lipcowym badaniu przeglądowym „Aktualne problemy i wydarzenia”¹ zapytaliśmy respondentów o trzy kwestie: dla kogo, ich zdaniem, powstanie jest dziś ważne, jaką wagę oni sami przypisują temu wydarzeniu oraz czy z dzisiejszej perspektywy uważają ten zryw niepodległościowy za potrzebny i czy powinno być do niego dojść.

Prawie połowa (49%) badanych deklaruje, że – ich zdaniem – powstanie warszawskie jest obecnie ważne dla wszystkich Polaków. Przeciwny pogląd – że mało kogo ono dzisiaj interesuje – głosi niespełna 7%, czyli mniej więcej co czternasty pytany.

Według niemal jednej trzeciej ankietowanych (31%) powstanie jest istotne jedynie dla niektórych Polaków, a konkretnie – dla tych, którzy należą do starszego pokolenia. Znacznie mniejsza grupa (8%) uważa, że jest to wydarzenie lokalne i interesują się nim jedynie osoby związane z Warszawą.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (411) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

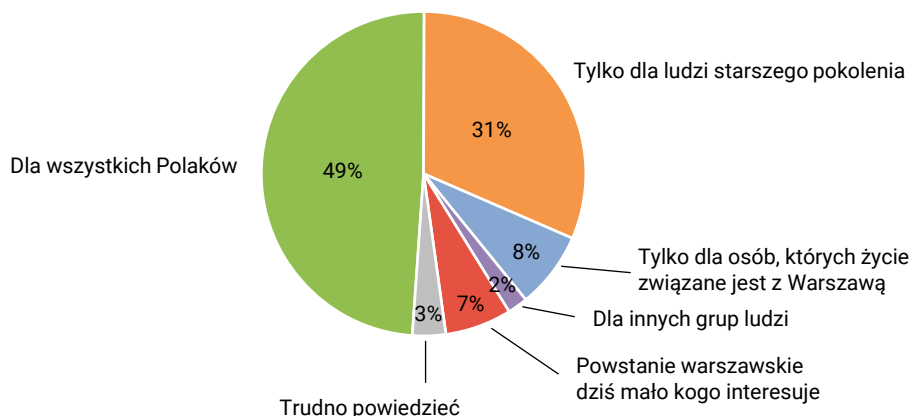
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankietę miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 4 do 14 lipca 2024 roku na próbie liczącej 1076 osób (w tym: 61,9% metodą CAPI, 23,0% – CATI i 15,1% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Jak Pan(i) sądzi, dla kogo dzisiaj jest ważne powstanie warszawskie?

Pogląd, że powstanie warszawskie jest ważne dla wszystkich Polaków, w dość równym stopniu jest rozpowszechniony wśród wszystkich grup respondentów. Nieco częściej od innych sądzą tak pracujący na własny rachunek, robotnicy niewykwalifikowani oraz respondenci deklarujący światopogląd prawicowy. Nieco rzadziej – pracownicy administracyjno-biurowi i niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej.

Na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat omawiany wskaźnik był i nadal pozostaje bardzo stabilny: mniej więcej połowa badanych uważa, że powstanie jest ważne dla wszystkich Polaków, jedna trzecia – że jedynie dla starszego pokolenia, a około co dziesiąty respondent – że jest to wydarzenie ważne głównie dla warszawiaków.

TABELA 1

Jak Pan(i) sądzi, dla kogo dzisiaj jest ważne powstanie warszawskie?	1994	2009	2014	2024
	w procentach			
Dla wszystkich Polaków	46	43	48	49
Tylko dla ludzi starszego pokolenia	33	35	32	31
Tylko dla osób, których życie związane jest z Warszawą	9	8	10	8
Dla innych grup ludzi	2	1	2	2
Powstanie warszawskie dziś mało kogo interesuje	5	8	5	7
Trudno powiedzieć	5	6	3	3

W badaniach z roku 1994 i 2009 odsetek odpowiedzi „Trudno powiedzieć” obejmował występującą wówczas kategorię „Nic nie wiem o tym wydarzeniu” (zarówno w 1994, jak i w 2009 roku odsetek ten wyniósł 3%)

Kolejny aspekt, o który pytaliśmy, dotyczy subiektywnego postrzegania wagi tego wydarzenia. Dziś 91% ankietowanych deklaruje, że dla nich osobiście powstanie jest ważne, w tym ponad połowa – że jest bardzo ważne.

Porównanie kilku pomiarów tego samego wskaźnika przeprowadzonych w okresie ostatnich trzydziestu lat pozwoli nam prześledzić ewolucję poglądów Polaków w tej sprawie.

CBOS

RYS. 2. A dla Pana(i) osobiście? Czy uważa Pan(i) powstanie warszawskie za wydarzenie:

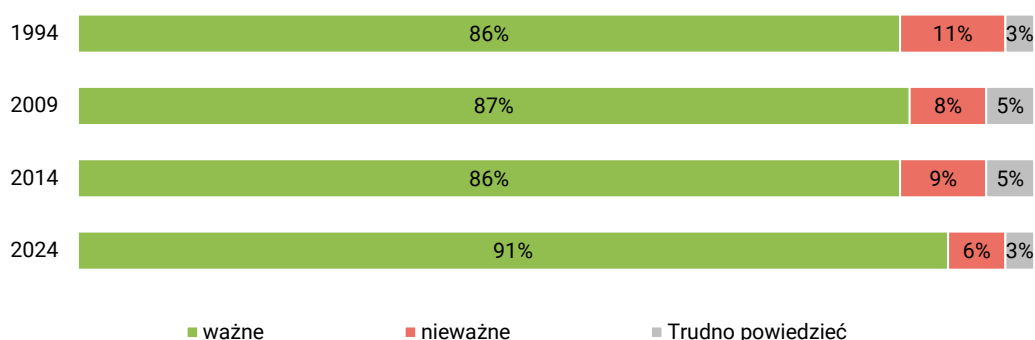

TABELA 2

A dla Pana(i) osobiście? Czy uważa Pan(i) powstanie warszawskie za wydarzenie:	1994	2009	2014	2024
	w procentach			
– bardzo ważne	39	41	38	52
– raczej ważne	47	46	48	39
– raczej nieważne	8	6	7	5
– zupełnie nieważne	3	2	2	1
Trudno powiedzieć	3	5	5	3

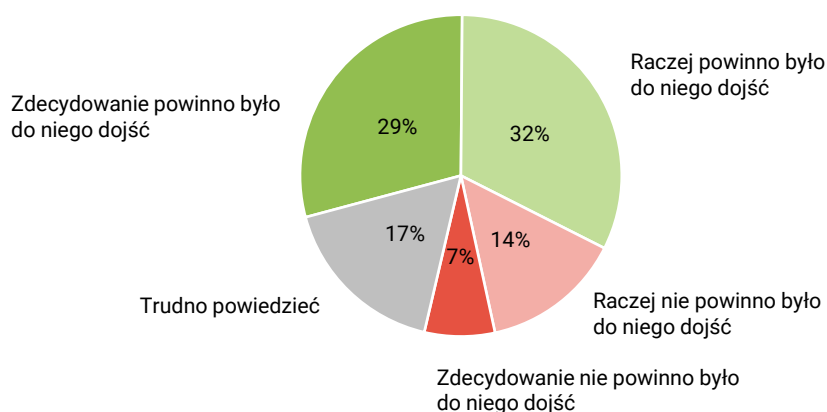
We wszystkich kolejnych pomiarach zdecydowanie dominowały odpowiedzi określające powstanie warszawskie jako wydarzenie ważne. Jednak w roku 2024, po raz pierwszy ponad połowa respondentów zadeklarowała, że powstanie jest dla nich bardzo ważne. Wynikałoby z tego, że wraz z upływem czasu ranga tego wydarzenia nie tylko nie maleje, ale wręcz rośnie. Dlaczego tak się dzieje?

Zapewne nie bez znaczenia pozostaje fakt, że w ostatnich kilku dekadach upowszechniło się obchodzenie rocznicy wybuchu powstania nie tylko w Warszawie, ale właściwie w całej Polsce. Niewątpliwie wielką w tym zasługą prostego i nośnego symbolu, jakim jest godzina „W”, kiedy w całym kraju zamiera ruch uliczny, wyją syreny i każdy może zatrzymać się i uczcić bohaterów powstania. Dzięki temu powstanie nabrało wymiaru ogólnopolskiego, a wraz z nim także wartości, którymi są umiłowanie ojczyzny, poświęcenie, poczucie wspólnoty i świadomość obowiązków, które mamy wobec niej.

Znając ogrom strat, jakie spowodowało powstanie warszawskie, wciąż stawiamy pytanie o jego celowość. Dziś 61% Polaków uważa, że powstanie było potrzebne i powinno być do niego dojść.

CBOS

RYS. 3. Czy uważa Pan(i), że powstanie warszawskie było potrzebne i powinno być do niego dojść czy też nie?

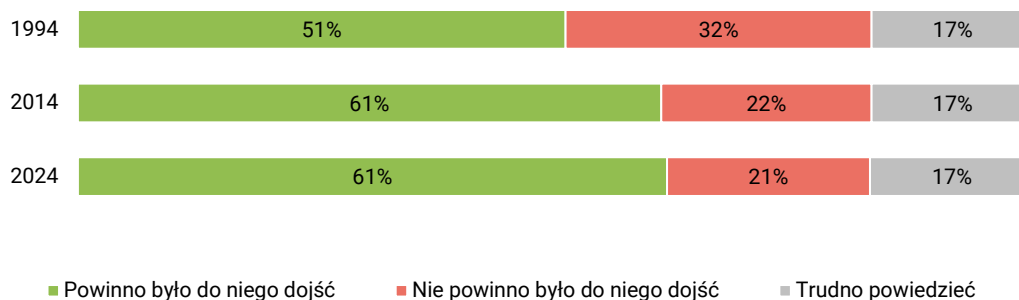
Procenty nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Warto przyjrzeć się socjodemograficznemu zróżnicowaniu opinii w kwestii celowości powstania. Pogląd, że do powstania **nie powinno być dojść**, nieco częściej od innych wyrażają osoby starsze, mieszkańcy dużych i największych miast, respondenci legitymujący się średnim i wyższym wykształceniem oraz pracujący na kierowniczych stanowiskach, a także osoby, których dochody wynoszą co najmniej 6000 zł na osobę w rodzinie.

Pytanie, czy do powstania powinno być dojść, zadawaliśmy respondentom już wcześniej – w lipcu 1994 i 2014 roku, w badaniach poświęconych kolejnym rocznicom tego wydarzenia.

CBOS

RYS. 4. Czy uważa Pan(i), że powstanie warszawskie było potrzebne i powinno być do niego dojść czy też nie?

Procenty nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Trzydzieści lat temu połowa Polaków uważała, że walka podjęta w roku 1944 była potrzebna, dziś – podobnie jak w 2014 roku – udział tych odpowiedzi wynosi już trzy piąte.

Z pewnością nie sam upływ czasu spowodował tę zmianę. Podobnie jak w przypadku subiektywnie odczuwanej wagi powstania można przypuszczać, że kluczową rolę odgrywa tu fakt, że pamięć o tym wydarzeniu jest kultywowana, a wiedza o nim – upowszechniana i przybliżana społeczeństwu.

Na koniec sprawdźmy, w jakim stopniu omawiane poglądy różnią się w poszczególnych regionach Polski, i – przede wszystkim – co myślą o powstaniu mieszkańcy Warszawy. W tym celu zredukowaliśmy nasze wskaźniki do najprostszej, dwuwartościowej postaci, z pominięciem odpowiedzi „Trudno powiedzieć”.

TABELA 3

Region	A dla Pana(i) osobiście? Czy uważa Pan(i) powstanie warszawskie za wydarzenie:	
	ważne	nieważne
	w procentach	
Wschodni	96	1
Województwo mazowieckie	95	3
Centralny	93	4
Północny	90	6
Południowy	89	7
Północno-zachodni	89	8
Południowo-zachodni	88	10
WARSZAWA	95	5

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Polacy w całym kraju są praktycznie jednomyślni w ocenie wagi, jaką przypisują powstaniu. Jest ona bardzo wysoka. Stosunkowo najwięcej osób, dla których powstanie nie jest ważne, spotykamy w południowo-zachodniej Polsce – jednak i tu taka opinia pojawia się zaledwie u co dziesiątego respondenta.

TABELA 4

Region	Czy uważa Pan(i), że powstanie warszawskie było potrzebne i powinno być do niego dojsć czy też nie?	
	Powinno być do niego dojsć	Nie powinno być do niego dojsć
	w procentach	
Wschodni	70	17
Południowo-zachodni	65	22
Południowy	63	22
Centralny	60	12
Północno-zachodni	56	24
Województwo mazowieckie	55	28
Północny	54	29
WARSZAWA	43	43

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Inaczej przedstawiają się poglądy na drugą kwestię – celowości podjęcia tego kroku. W większości regionów przeważa pogląd, że do powstania powinno być dojść, lecz tu pojawia się już znacznie większa rozpiętość opinii. Niewątpliwie jednak najciekawszy wynik uzyskaliśmy w Warszawie – dokładnie takie same odsetki respondentów uważają, że do powstania powinno, jak i nie powinno dojść.

Opracował

Marcin Głowacki